

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS ORO APSAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-1392 2 IR 10 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymo Nr. VIII-1392 2 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 371 „Dėl Nacionalinio oro taršos mažinimo plano patvirtinimo“ patvirtinto Nacionalinio oro taršos mažinimo plano (toliau – Nacionalinis oro taršos mažinimo planas) 2 priedo P53 priemonę „Kietojo kuro deginimo ribojimas“, kuria numatyta nuo 2023 m. teisinėmis priemonėmis riboti deginti kietąjį iškastinį kurą (akmens anglį, lignitą, durpes).

Įstatymo projektu siekiama gerinti oro kokybę mažinant išmetamą oro teršalų kiekį dėl kuro deginimo ir spartinti perėjimą nuo iškastinio kuro prie atsinaujinančių energijos išteklių.

Sprendžiama problema – Lietuvos miestuose viršijami Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) rekomenduojami sveikatai nepavojingi oro užterštumo kietosiomis dalelėmis lygiai, šildymo sezono laikotarpiu dažnai viršijama kietųjų dalelių KD_{10} koncentracijos paros ribinė vertė. Deginant kietąjį iškastinį kurą į aplinkos orą išmetami didesni kiekiai azoto oksidų, kitų sveikatai pavojingų teršalų (pvz., sunkiųjų metalų, patvariųjų organinių teršalų, sieros dioksido). Iškastinio kuro naudojimas energetikos sektoriuje taip pat reikšmingai prisideda prie klimato kaitą skatinančių šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) nacionaliniu mastu išmetamo kiekio.

Įstatymo projekto tikslas – atsisakyti kietojo iškastinio kuro naudojimo Lietuvoje ir suteikti savivaldybėms papildomų galių valdyti oro kokybę, reguliuojant namų ūkiuose ir energetikos objektuose leistinas naudoti deginamo kuro rūšis ir kurą deginančių įrenginių atitiktį ekologinio projektavimo reikalavimams. Įstatymo projekto tikslui įgyvendinti keliama uždaviniai:

1) suteikti teisę savivaldybėms priimti sprendimą drausti ar kitaip riboti naudoti vieną ar daugiau kuro rūšių ar taršius (ekologinio projektavimo reikalavimų neatitinkančius) kurą deginančius įrenginius visoje ar tam tikroje savivaldybės teritorijoje;

2) Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo 2025 m. sausio 1 d. drausti tiekti rinkai ir naudoti kietąjį iškastinį kurą.

Įstatymo projektas prisideda prie Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos patvirtinimo“ patvirtintos Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos (toliau – Vyriausybės programa) 155.1¹ ir 157.2² iniciatyvose nurodytų veiksmų įgyvendinimo.

Lietuva 2018 m. prisijungė prie 2017 m. lapkritį Jungtinių Tautų Klimato kaitos konferencijoje (Bonoje, Vokietijoje) įsteigto Akmens anglies atsisakymo aljanso. Prisijungusios šalys įsipareigojo palaipsniui mažinti akmens anglies naudojimą. Įstatymo projektu numatytas draudimas į rinką tiekti ir naudoti iškastinį kietąjį kurą, įskaitant akmens anglį, įgyvendins šį įsipareigojimą, taip pat prisidės prie Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 patvirtintoje Nacionalinėje klimato kaitos valdymo darbotvarkėje numatytų tikslų įgyvendinimo, – energijos gamybos ir tiekimo sektoriuose iki 2050 m. atsisakyti iškastinio kuro; žemės ūkio, pramonės ir mažosios energetikos sektoriuose – iki 2040 m.

Kietojo iškastinio kuro atsisakymas ir jo pakeitimas atsinaujinančiais energijos ištekliais mažins išmetamą ŠESD kiekį. Mažesnis kietojo kuro suvartojimas sumažins į aplinkos orą išmetamų

¹ „Žalioji mokesčių pertvarka. Iki 2024 m. panaikinsime visas mokesčių lengvatas naudojamam iškastiniam kurui ir visiškai atsisakysime anglių bei naftos produktų vartojimo šilumos sektoriuje. <...>“.

² „Miestuose kvėpuosime švairiu oru. Iki 2030 m. Lietuvos miestuose ir miesteliuose perpus sumažinsime žmonių sveikatai kenksmingą oro taršą. Remsime savivaldybių ir visuomenines iniciatyvas matuoti ir gerinti oro kokybę urbanizuotose teritorijose: <...>, pereiti prie netaršių šildymo sprendimų, <...>“.

žmogaus sveikatai ir aplinkai kenksmingų teršalų, ypač kietųjų dalelių, policiklinių aromatinių angliavandenilių, kiekį. Mažinant ŠESD ir oro teršalų išmetamą kiekį bus prisidedama prie Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimo:

1) Jungtinių Tautų (JT) bendrosios klimato kaitos konvencijos Paryžiaus susitarimo įgyvendinimo sumažinti ŠESD. Vyriausybės susitarė dėl ilgalaikio klimato kaitos švelninimo tikslo – neleisti pasaulinei temperatūrai pakilti daugiau nei 2 °C lyginant su ikipramoninio laikotarpio lygiu (1750 m.) ir siekti, kad temperatūros didėjimas neviršytų 1,5 °C. Siekiant įgyvendinti Paryžiaus susitarimo tikslus, Lietuva su kitomis ES valstybėmis narėmis įsipareigojo didinti artimiausio dešimtmečio užmojus, ilgalaikius klimato ir energetikos politikos tikslus. Europos Vadovų Tarybos (toliau – EVT) 2020 m. gruodžio 10–11 d. išvadose patvirtintas 2030 m. klimato ir energetikos politikos tikslas – sumažinti išmetamų ŠESD kiekį ne mažiau kaip 55 proc., palyginti su 1990 m. Remiantis EVT išvadomis, 2020 m. gruodžio 17 d. Aplinkos taryba pritarė Europos klimato reglamentui, kuriame įtvirtintas ES poveikio klimatui neutralumo 2050 m. tikslas.

2) Direktyvoje 2016/2284³ ir JT Tolimų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencijos Protokole dėl rūgštėjimo, eutrofikacijos ir pažemio ozono mažinimo (Geteborgo protokolas) Lietuvai nustatytų oro teršalų, – azoto oksidų (NO_x), sieros dioksido (SO₂), kietųjų dalelių (KD_{2,5}), nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ), amoniako (NH₃), išmetamo kiekio sumažinimo tikslų 2020 m. ir 2030 m. įgyvendinimo. Lietuva iki 2030 m. įsipareigojusi 51 % sumažinti, palyginus su 2005 m., NO_x išmetamą kiekį (iki 2020 m. sumažinta 22,2 %); SO₂ – 60 % (sumažinta 60 %); KD_{2,5} – 36 % (sumažinta 20,7 %); NMLOJ – 47 % (sumažinta 29,1 %); NH₃ – 10 % (padidėjo 2,7 %). Lietuva dar neįgyvendino 2020 m. sumažinimo tikslų dėl NO_x (2020 m. tikslas – 48 %), NMLOJ (tikslas – 32 %) ir NH₃ (tikslas – 10 %). Namų ūkiuose kuro deginimas reikšmingiausią poveikį turi dėl KD_{2,5} išmetamo kiekio (39,5 % viso išmesto kiekio) ir NMLOJ (23,9 % viso išmesto kiekio), taip pat šis sektorius yra pagrindinis taršos dioksinais / furanais (57 % viso išmesto kiekio) ir policikliniais aromatiniais angliavandeniliais (74,3 % viso išmesto kiekio) šaltinis.

Šildymo sezono metu kietojo kuro deginimas namų ūkių būstuose dažnai sąlygoja pablogėjusią oro kokybę dėl užterštumo kietosiomis dalelėmis. Kietųjų dalelių KD_{2,5} koncentracija vykdant valstybinį aplinkos monitoringą stebima 4 Lietuvos miestuose esančiose 6 oro kokybės tyrimų stotyse (Vilniuje 2 (*Žirmūnai, Lazdynai*); Kaune 2 (*Petrašiūnai, Noreikiškės*), Klaipėdoje (*Šilutės pl.*), Naujojoje Akmenėje)). 2020 m. ir 2021 m. metinė vidutinė KD_{2,5} koncentracija nei viename mieste neviršijo nustatytų ribinių verčių, tačiau Vilniaus *Žirmūnų* ir Kauno *Petrašiūnų* oro kokybės stotyse KD_{2,5} koncentracija viršijo 2005 m. Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) rekomenduojamą lygį; 2021 m. sugriežtinti PSO rekomenduojami lygiai viršyti visuose miestuose. 2019 m. atlikto oro užterštumo lygio įvertinimo Lietuvoje (vietose, kur nėra valstybinio monitoringo oro kokybės tyrimo stočių) difuzinių ėmiklių metodu (indikatorinių matavimų) duomenimis⁴, iš 15 tirtų miestų, didžiausias kietųjų dalelių KD_{2,5} koncentracijos metinis vidurkis nustatytas Telšiuose (23,7 µg/m³), Biržuose (22,4 µg/m³), Marijampolėje (20,9 µg/m³), mažiausias – Rokiškyje (12,5 µg/m³) (visose matavimų vietose taip pat viršyti PSO rekomenduojami lygiai).

Kietojo kuro deginimo keliamai taršai reikšmingą poveikį turi kuro kokybė ir kurą deginančio įrenginio aplinkosauginis veiksmingumas, įrenginio eksploatacija ir priežiūra. Kietojo kuro deginimo tarša ir nepageidaujami kvapai, susidarantys dėl taršaus kurą deginančio įrenginio ar prastos kuro kokybės, dažnai kelia netoli taršos šaltinio gyvenančių piliečių nepasitenkinimą. Buitiniuose kuro deginimo įrenginiuose deginamas kietasis kuras, ypač iškastinis kuras, gali daryti neigiamą poveikį ne tik lauko oro kokybei, bet ir pabloginti pastato, kuriame įrengtas kurą deginantis įrenginys, nepakankamai vėdinamų patalpų oro kokybę, kuri taip pat daro poveikį žmonių sveikatai.

Nenaudoti neapdorotos akmens anglies namų ūkiuose rekomenduoja PSO, atsižvelgiant į tai, kad šios kuro rūšies degimo metu išmetamos kietosios dalelės pripažintos kancerogeninėmis.

³ 2016 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/2284 dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/35/EB ir panaikinama Direktyva 2001/81/EB

⁴ Aplinkos apsaugos agentūros ataskaita „Metiniai vidurkiai, mažiausia ir didžiausia KD_{2,5} koncentracija (visos vietos)“.

Remiantis PSO informacija, akmens anglies deginimas namų ūkiuose yra itin žalingas dėl NO_x ir SO₂, toksinių medžiagų adsorbcijos kietosiose dalelėse ir sunkiųjų metalų.

Taršos mažinimas griežtinant kietojo kuro vartojimo ar kurą deginančių įrenginių eksploatavimo reikalavimus atitinka Aplinkos oro apsaugos 3 straipsnio 1 punkte nustatytą aplinkos oro apsaugos prioritetą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymų projekto iniciatoriai Aplinkos ministerijos Taršos prevencijos politikos grupės (vadovas Vitalijus Auglys (tel. +370 686 46087, el. p. vitalijus.auglys@am.lt), vyresn. patarėja Elena Auglienė (tel. +370 645 22458, el. p. elena.augliene@am.lt), patarėjas Paulius Žvirblis (tel. +370 695 28551), el. p. paulius.zvirblis@am.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Kuro deginimo keliamos taršos mažinimui reglamentuojami tam tikrų kuro rūšių kokybės reikalavimai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 6 straipsnio 9 punktu, Energetikos ministerija nustato energijos ir energijos išteklių kokybės reikalavimus; 6 straipsnio 10 punktu – Energetikos ministerija kartu su Aplinkos ministerija ir Susisiekimo ministerija nustato Lietuvos Respublikoje naudojamo kuro ir degalų sudėties ir kokybės reikalavimus. Lietuvos Respublikos teritorijoje gaminamo, importuojamo, parduodamo ar naudojamo šilumos ir (ar) elektros energijai gaminti kietojo biokuro kokybės ir sudėties reikalavimai nustatyti Kietojo biokuro kokybės reikalavimuose, patvirtintuose energetikos ministro 2017 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 1-310 „Dėl Kietojo biokuro kokybės reikalavimų patvirtinimo“. Skystojo kuro, naftos dujų kokybė reglamentuojama Lietuvos Respublikoje vartojamų naftos produktų, biodegalų ir skystojo kuro privalomaisiais kokybės rodikliais, patvirtintais energetikos ministro, aplinkos ministro, susisiekimo ministro 2010 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 1-348/D1-1014/3-742. Kietajam iškastiniam kurui kokybės reikalavimai nenustatyti.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 28 punktu, aplinkos kokybės gerinimas ir apsauga priskirtina savarankiškai savivaldybių funkcijai. Pagal to paties įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 36 punktą savivaldybės taryba tvirtina taisykles, už kurių pažeidimą atsiranda administracinė atsakomybė (pvz., tvarkymo ir švaros taisyklės). Šiose taisyklėse gali būti įtraukti reikalavimai, skirti gerinti ir apsaugoti aplinkos kokybę. Savivaldybių pareiga užtikrinti gerą oro kokybę nustatyta ir Aplinkos oro apsaugos įstatymu. Šio įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savivaldybės ir Aplinkos ministerija ar jos įgaliotos institucijos pagal savo kompetenciją privalo imtis reikiamų priemonių, kad ribinės užterštumo vertės ir pavojaus slenksčiai nebūtų viršyti. Pagal to paties straipsnio 3 dalį, savivaldybių institucijos, siekdamos užtikrinti, kad ribinės ar kitos šiame įstatyme nurodytos užterštumo vertės ir pavojaus slenksčiai nebūtų viršyti, savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane numato aplinkos oro kokybės valdymo priemones. Aplinkos oro apsaugos įstatymo 10 straipsnio 2 dalimi savivaldybei suteikiamos papildomos aplinkos oro taršos valdymo galios priimti sprendimą dėl transporto priemonių eismo laikino apribojimo arba uždraudimo tam tikroje savivaldybės teritorijoje, kai susidaro nepalankios teršalų išsisklaidymo sąlygos arba kai viršijamos ribinės užterštumo vertės ar pavojaus slenksčiai.

Savivaldybės planuojamos šilumos ūkį ir siekdamos tenkinti vartotojų šilumos poreikius neviršijant leidžiamo neigiamo poveikio aplinkai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 8 straipsnio 3 dalimi, šilumos ūkio specialiuosiuose planuose nustato esamas ir planuojamas naujas šilumos vartotojų teritorijas ir pateikia principinius techninius sprendimus dėl kiekvienai teritorijai nustatytų alternatyvių energijos ar kuro rūšių naudojimo (pvz., nustato centralizuoto šilumos tiekimo zonas, konkurencines zonas). Pagal šį straipsnį parengtais šilumos ūkio specialiaisiais planais savivaldybės gali apriboti tam tikras kuro rūšis naudojančių įrenginių įrengimą naujai statomuose ar kapitaliai remontuojamuose pastatuose. To paties straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad elektros, geoterminės energijos ir kiti ekologiškai švarūs šilumos šaltiniai galimi visoje

savivaldybės teritorijoje. Minėta 8 straipsnio 3 dalimi savivaldybės negali drausti ar kitaip apriboti taršaus kuro deginimą esamuose pastatuose.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma papildyti Aplinkos oro apsaugos įstatymo 10 straipsnį 10 dalimi. Šia 10 dalimi suteikiama teisė savivaldybės vykdomajai institucijai savarankiškai priimti sprendimą drausti arba kitaip apriboti (pvz., drausti tam tikru metų ar paros laiku) tam tikrų kuro rūšių naudojimą. Draudimas ar apribojimas gali būti taikomas visoje ar dalyje savivaldybės teritorijos. Siūloma 10 dalis taip pat numato galimybę savivaldybės vykdomajai institucijai priimti sprendimą drausti ar apriboti ekologinio projektavimo reikalavimų neatitinkančių kurą deginančių įrenginių naudojimą. Ekologinio projektavimo reikalavimai kietojo kuro katilams nustatyti Reglamentu 2015/1189⁵, kietojo kuro vietinių patalpų šildytuvams – Reglamentu 2015/1185⁶, skystojo ir dujinio kuro vietinių patalpų šildytuvams – Reglamentu 2015/1188⁷. Šiuose reglamentuose nustatytus reikalavimus atitinkantys įrenginiai pasižymi mažesne tarša, aukštu energiniu efektyvumu, palyginti su senais, technologiškai nusidėvėjusiais kurą deginančiais įrenginiais. Pvz., ekologinio projektavimo reikalavimus atitinkantis malkomis kūrenamas kuro katilas į aplinką išmeta apie 5 kartus⁸ mažiau kietųjų dalelių KD_{2,5}, palyginti su senesniais katilais. Pažymėtina, kad į rinką tiekiami kietojo kuro katilai ekologinio projektavimo reikalavimus privalo atitikti nuo 2020 m.; kietojo kuro vietinių patalpų šildytuvai – nuo 2022 m.; dujinio ir skystojo kuro vietinių patalpų šildytuvai – nuo 2018 m. Įstatymo projekto 1 straipsniu papildytame Aplinkos oro apsaugos įstatymo 2 straipsnyje pateikiama nauja sąvoka „ekologinio projektavimo reikalavimai“, kuri atitinka nustatytą Direktyvoje 2009/125/EB⁹.

Kuro rūšies ar kurą deginančių įrenginių ribojimas gali būti nustatytas savivaldybės vykdomosios institucijos sprendimu tvirtinamose taisyklėse, už kurių pažeidimą pagal Vietos savivaldos įstatymą atsiranda administracinė atsakomybė. Vadovaujantis Administracinių nusižengimų kodekso 366 straipsniu, savivaldybių tarybų patvirtintų tvarkymo ir švaros taisyklių pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą nuo 20 iki 140 eurų; pažeidimas padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo 140 iki 600 eurų. Šio straipsnio administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo savivaldybių administracijų arba policijos pareigūnai.

Įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma papildyti Aplinkos oro apsaugos įstatymo 10 straipsnį 11 dalimi, nustatančia, kad nuo 2025 m. draudžiama tiekti Lietuvos Respublikos rinkai ir naudoti (visuose sektoriuose) kietąjį iškastinį kurą. Šiai kuro rūšiai priskiriamos bituminės anglys, antracitas, koksas, lignitas (rudosios anglys), durpių kuras. Draudimą naudoti apima visos deginimo paskirtys, – kietojo iškastinio deginimas šilumos gamybai, maisto ruošimui, karšto vandens ruošimui. Draudimo tiekti rinkai kontrolė priskiriama ne maisto produktų rinkos priežiūrai, vykdomai Lietuvos Respublikos Vartotojų teisių apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.

Palyginti su medienos deginimo keliama tarša, tam pačiam šilumos kiekiui pagaminti mažos šiluminės galios (buitiniame) krosnyje deginant kietąjį iškastinį kurą išmetama 2–3 kartus daugiau kietųjų dalelių ir azoto oksidų (NOx), 40–80 kartų daugiau SO₂, sunkiųjų metalų (4–8 kartus daugiau švino, apie 10 kartų daugiau gyvsidabrio), 2–15 kartų daugiau benzo(a)pireno¹⁰. Šių kuro rūšių

⁵ 2015 m. balandžio 28 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1189, kuriuo įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB nustatomi kietojo kuro katilų ekologinio projektavimo reikalavimai.

⁶ 2015 m. balandžio 24 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1185, kuriuo įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB nustatomi kietojo kuro vietinių patalpų šildytuvų ekologinio projektavimo reikalavimai.

⁷ 2015 m. balandžio 28 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1188, kuriuo įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB nustatomi vietinių patalpų šildytuvų ekologinio projektavimo reikalavimai.

⁸ Vertinant pagal Europos aplinkos agentūros į atmosferą išmetamų teršalų apskaitos metodikoje pateiktus išmetamų teršalų taršos rodiklius (emisijos faktorius).

⁹ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiais nustatymo sistemą.

¹⁰ Remiantis oro teršalų emisijos faktoriais, nustatytais Europos aplinkos agentūros į atmosferą išmetamų teršalų apskaitos metodikoje ir 2020 m. Airijos aplinkos agentūros viešinamoje mokslinėje studijoje „The emission factors from domestic-scale solid-fuel appliances“.

deginimo tarša kietosiomis dalelėmis iš esmės panaši, bet kokrečiomis eksploataavimo sąlygomis gali skirtis dėl kuro kokybės (deginant drėgnesnę medieną tarša reikšmingai didėja), tam tikros degimo stadijos trukmės (akmens anglies tarša kietosiomis dalelėmis didesnė įsidegimo ir smilkimo metu, bet mažesnė pasiekus optimalią degimo temperatūrą). Pažymėtina, kad deginant drėgną medieną (nepakankamai išdžioviną) išmetamas teršalų kiekis gali būti didesnis nei deginant kietąjį iškastinį kurą.

ŠESD emisijų atžvilgiu, palyginti su kitomis kuro rūšimis kietasis iškastinis kuras pasižymi itin aukštais CO₂ taršos rodikliais (emisijos faktoriais): bituminės akmens anglis – 96,10 tCO₂/TJ, antracitas – 106,55 tCO₂/TJ, koksas – 109,11 tCO₂/TJ, lignitas (rudosios anglis) – 101,0 tCO₂/TJ, durpių kuras – 104,34 tCO₂/TJ. Palyginimui gamtinių dujų ir benzino CO₂ emisijų faktoriai yra atitinkamai 55,34 ir 70,13 tCO₂/TJ.

Įstatymo projektu uždraudus kietojo iškastinio kuro tiekimą ir naudojimą, kasmet išmetamas CO₂ kiekis sumažėtų iki 615 tūkst. tonų. Energetikos ir pramonės sektoriuose pakeitus kietąjį iškastinį kurą kietuoju biokuru, kietųjų dalelių išmetamas kiekis sumažėtų 44 t; NO_x – 189 t; SO₂ – 1 kt; švino – 460 kg; gyvsidabrio – 47 kg per metus. Kietojo iškastinio kuro atsisakymas taip pat mažins priklausomybę nuo iš kitų šalių importuojamos energijos (visas Lietuvoje naudojamas akmens anglų kiekis importuojamas) ir skatins atsinaujinančios energetikos plėtrą.

Siekiant palengvinti fiziniams asmenims atsisakyti kietojo iškastinio kuro, naudojantis ES struktūrinių fondų lėšomis ir Klimato kaitos programos lėšomis teikiamos finansinės paskatos katilų keitimui namų ūkiuose. Vadovaujantis Nacionalinio oro taršos mažinimo plano 2 priede priemone P27 „Namų ūkiuose (būstuose) įrengtų kietojo kuro įrenginių modernizavimas ar keitimas“, finansines paskatas kietojo kuro katilų modernizavimui ar keitimui atsinaujinančios energijos išteklius naudojančiomis šildymo sistemomis numatyta teikti iki 2030 m.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas Įstatymo projektas įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priimtas Projektas turės poveikį kietąjį iškastinį kurą naudojančioms šilumos gamintojams ir tokį kurą technologiniame procese naudojančioms ūkio subjektams. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2021 m. bendras akmens anglų sunaudojimas visuose sektoriuose sudarė 246,8 tūkst. tonų (2018 m. akmens anglų sunaudojimas namų ūkių sektoriuje sudarė 41,1 tūkst. tonų); kokso (ir puskoksio) – 17,2 tūkst. tonų; durpių (briketų / granulių) – 51,6 tūkst. tonų; durpių kuro – 23,3 tūkst. tonų. Dėl kietojo iškastinio kuro draudimo susiję verslo subjektai privalės šią kuro rūšį pakeisti kitomis rūšimis, – kietuoju biokuru, gamtinėmis dujomis, arba diegti atsinaujinančios energijos išteklius naudojančias technologijas, pvz., vėjo jėgaines, šilumos siurblius, saulės kolektorius. Kietojo iškastinio kuro pakeitimas kietuoju biokuru (ar kietuoju atgautuoju kuru cemento pramonėje) papildomų technologinių investicijų nereikalaus. Pereinant prie skystojo ar dujinio kuro būtų reikalingos investicijos pasikeisti kurą deginantį įrenginį. Kietąjį iškastinį kurą naudojančioms verslo subjektams dėl kuro pakeitimo taip pat gali padidėti išlaidos kurui, atsižvelgiant į energetikos išteklių kainų skirtumus 2025 m.

Kietojo iškastinio kuro atsisakymas gali paskatinti atsinaujinančios energetikos technologijų paklausą ir kartu šias technologijas gaminančio verslo plėtrą, taip pat paskatinti gyventojus ir verslo subjektus jungtis prie centralizuoto šilumos tiekimo.

Verslo sektoriui technologijų atnaujinimui, atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo skatinimui ES lėšomis ir Klimato kaitos programos lėšomis taip pat teikiamos finansinės paskatos.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Papildomų teisės aktų nacionaliniu lygiu priimti ar keisti nereikės.

9. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams. Įstatymo projektas prisidės prie Vyriausybės programos 155.1 iniciatyvoje (Žalioji mokesčių pertvarka) ir 157.2 iniciatyvoje (Miestuose kvėpuosime švariu oru) numatytų veiksmų įgyvendinimo, Nacionalinėje klimato kaitos valdymo darbotvarkėje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490, numatytų tikslų atsisakyti iškastinio kuro įgyvendinimo, 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998, 6 strateginio tikslo 6.1–6.8 ir 6.13 poveikio rodiklių siektinų reikšmių įgyvendinimo. Taip pat prisidės prie Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m.¹¹ 11 tikslo „Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs“ 11.6 uždavinio „Iki 2030 metų sumažinti vienam gyventojui tenkanti neigiamą miestų poveikį aplinkai, ypatingą dėmesį skiriant oro kokybei, <...>“¹² įgyvendinimo; Europos žaliojo kurso iniciatyvos¹³ – ES veiksmų plano „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“¹⁴ tikslo „palyginus su 2005 m., daugiau kaip 55 proc. sumažinti oro taršos poveikį sveikatai (priešlaikinių mirčių skaičių)“ įgyvendinimo ir 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos¹⁵ 02-001-06-11-01 pažangos priemonės „Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją ir valdymą“ rezultato rodiklio „Miestuose oro kokybės tyrimo stočių, kuriose aplinkos oro užterštumo kietosiomis dalelėmis KD_{2,5} lygis neviršija PSO rekomenduojamo metinio užterštumo lygio¹⁶, dalis, procentais“ įgyvendinimo; Ostravos deklaracijos dėl aplinkos ir sveikatos¹⁷ raginimo imtis priemonių, kad būtų laikomasi PSO gairėse rekomenduojamų aplinkos oro kokybės dydžių įgyvendinimo.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projektu siūlomos patvirtinti naudos sąvokos „kietasis iškastinis kuras“ ir „ekologinio projektavimo reikalavimai“ pateiktos vertinti Valstybinei lietuvių kalbos komisijai.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Atitinka.

¹¹ Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 2015-09-25 rezoliucija Nr. 70/1 „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“.

¹² 11.6.2 rodiklis „Vidutinė metinė smulkių kietųjų dalelių (KD₁₀) koncentracija miestų foninėse oro kokybės tyrimo stotyse (perskaičiuota atsižvelgiant į gyventojų skaičių)“ (miestų foninės OKT – 4 valstybinio aplinkos monitoringo stotys: Kaunas (Noreikiškės), Vilnius (Lazdynai), Panevėžys (Centras) ir Naujoji Akmenė).

¹³ 2019 m. gruodžio 11 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Europos žaliasis kursas, COM (2019) 640 galutinis.

¹⁴ 2021 m. gegužės 12 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Kuriame sveiką planetą visiems. ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“, COM (2021) 400 galutinis.

¹⁵ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-03-30 nutarimu Nr. 318 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos patvirtinimo“.

¹⁶ Iki šiol buvo lyginama su PSO 2005 m. oro kokybės gairėse rekomenduojamu lygiu (10 µg/m³).

¹⁷ Priimta 2017 m. aplinkos ir sveikatos apsaugos ministrų konferencijoje.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įstatymo projektui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo projekto įgyvendinimui papildomo valstybės lėšų poreikio nenumatoma.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„kietasis iškastinis kuras“, „kietasis kuras“, „draudimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Vilniaus miesto savivaldybės meras dėl šildymui naudojamos akmens anglies ir durpių briketų draudimo 2021 m. pabaigoje kreipėsi į Vyriausybės kanceliariją ir Aplinkos ministeriją. Vyriausybės kanceliarija 2021 m. gruodžio 16 d. organizavo pasitarimą (dalyvavo Vilniaus miesto savivaldybės, Aplinkos ministerijos, Energetikos ministerijos ir Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros atstovai), kuriame sutarta inicijuoti Aplinkos oro apsaugos įstatymo pakeitimą.

Pažymėtina, kad Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2021 m. spalio 27 d. sprendimu Nr. 1-1205 patvirtintu Tvarkymo ir švaros taisyklių pakeitimu, kuriuo šios taisyklės papildytos nauju 19¹ punktu, draudžiama individualių ir daugiabučių namų butų gyventojams kūrenti krosnis akmens anglimi ir durpių briketais ir nurodoma, kad 19¹ punktas įsigalioja 2023 m. birželio 1 d., valstybinio administravimo subjektams priėmus atitinkamus teisės aktus, draudžiančius kūrenti akmens anglimi ir durpių briketais.